

Sygn. akt I UK 286/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lutego 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Romualda Spyt (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Iwulski

SSA Maciej Piankowski

w sprawie z odwołania E. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o prawo do górniczej emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 lutego 2012 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 25 lutego 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

E. K. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 września 2009 r. odmawiającej przyznania prawa do emerytury górniczej.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 15 czerwca 2010 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury poczynając od 28 września 2009 r.

Sąd ustalił, że ubezpieczony E. K., urodzony 28 września 1959 r., złożył w dniu 27 sierpnia 2009 r. wniosek o emeryturę. Od 17 marca 2000 r. pobiera on stałą rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy.

E. K. pracował w Kopalni Węgla Kamiennego "R." od 1 czerwca 1977 r. do 16 marca 2000 r. Wykonywał pracę pod ziemią: jako ślusarz, górnik, nadgórnik oddziału wydobywczego oraz jako sztygar zmianowy. Od 23 marca 1999 r. do 16 marca 2000 r. pobierał świadczenie rehabilitacyjne w związku z wypadkiem przy pracy. W okresie zatrudnienia korzystał także z zasiłków chorobowych również w związku z wypadkiem przy pracy.

Sąd uznał, że zebrane w sprawie dowody pozwoliły na stwierdzenie, że E. K. w okresie od 3 października 1977 r. do 31 grudnia 1980 r. wykonywał prace górnicze pod ziemią w przodkach w znacznie większym wymiarze niż to wynika z zaświadczenia z dnia 28 maja 2009 r. wydanego przez Kopalnię Węgla Kamiennego "R.". Przyjął więc, że w spornym okresie ubezpieczony przepracował w przodkach co najmniej 80 % wszystkich przepracowanych dniówek. Na podstawie art. 50a, 50 b i 50 c ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) uznał, że okres od 3 października 1977 r. do 16 marca 2000 r. jest okresem pracy górniczej, bowiem w tym okresie pozostawał ubezpieczony w zatrudnieniu w Kopalni Węgla Kamiennego "R." na stanowiskach pracy pod ziemią. Nie zgodził się ze stanowiskiem organu rentowego, że za pracę górniczą nie można uważać okresów zatrudnienia, w których pobierał on zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne. Są to bowiem okresy nieskładkowe przypadające w trakcie zatrudnienia. Stosunek pracy z ubezpieczonym został rozwiązany przez pracownika dopiero po zakończeniu okresu pobierania świadczenia rehabilitacyjnego.

W tym stanie rzeczy Sąd przyjął, że ubezpieczony udokumentował łącznie 26 lat i 10 dni pracy górniczej, co uzasadnia przyznanie prawa do górniczej emerytury.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego złożył organ rentowy, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 50a ust. 2 i art. 50b ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poprzez uznanie, że ubezpieczony posiada wymagany staż pracy górniczej oraz że nabył prawo do emerytury górniczej poczynając od dnia 28 września 2009 r.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 25 lutego 2011 r. oddalił apelację organu rentowego.

W uzasadnieniu Sąd drugiej instancji stwierdził między innymi – odnosząc się do kwestii doliczenia do górniczego stażu pracy okresu korzystania z zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego w związku z wypadkiem przy pracy - że ubezpieczony wiek 50 lat osiągnął po 31 grudnia 2008 r., dlatego trafnie Sąd rozpatrywał jego wniosek w trybie nowych uregulowań, tj. art. 50a i art. 50b ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wywiódł, że Sąd Okręgowy wyraźnie jako podstawę rozstrzygnięcia wskazał art. 50a w związku z art. 50b ustawy o FUS i tylko dla podkreślenia swojego stanowiska odniósł się do treści art. 50e dotyczącego szczególnie zaostrzonych warunków przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury bez względu na wiek i zajmowane stanowisko. Sąd Apelacyjny wskazał przy tym, że do stażu emerytalnego – jako warunku prawa do emerytury górniczej z art. 50a - nadal zalicza się okresy zasiłku chorobowego z tytułu wypadku przy pracy.

Organ rentowy zaskarżył ten wyrok w całości skargą kasacyjną.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 50a i art. 50b ustawy z dnia o emeryturach i rentach z FUS, poprzez przyjęcie, że ubezpieczony spełnił przesłanki do przyznania prawa do emerytury górniczej, a w szczególności, iż legitymuje się okresem pracy górniczej wynoszącym łącznie z okresami pracy równorzędnej co najmniej 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 15 lat pracy górniczej określonej w art. 50c ust. 1 oraz niewłaściwe zastosowanie art. 50e ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poprzez wliczenie do okresów pracy górniczej ubezpieczonego okresów pobierania zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego, mimo że ubezpieczony ma ustalone prawo do emerytury na podstawie art. 50a ust 2.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W przedmiotowej sprawie nie ma wątpliwości, że zastosowanie mają przepisy dotyczące emerytur górniczych obowiązujące od 1 stycznia 2007 r., wprowadzone ustawą z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy - Karta Nauczyciela (Dz.U. Nr 167, poz. 1397 ze zm.). Ustawa ta uchyliła dotychczas obowiązujące art. 34-38 oraz art. 48-49 i wprowadziła rozdział 3a „Emerytury górnicze”. Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy zmieniającej, prawo do emerytury górniczej na dotychczasowych warunkach (obowiązujących w dniu 31 grudnia 2006 r.) zachowały osoby, które do dnia 31 grudnia 2008 r. spełniły warunki do emerytury górniczej określone w art. 34 lub w art. 48-49 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Ubezpieczony zaś wiek emerytalny - 50 lat - osiągnął 28 września 2009 r. W jego więc przypadku prawo do emerytury uwarunkowane jest posiadaniem stażu emerytalnego wynoszącego (dla mężczyzn) 25 lat pracy górniczej i równorzędnej, w tym co najmniej 15 lat pracy górniczej, o której mowa w art. 50c ust. 1 ustawy (art. 50a ust. 2). Problem w niniejszej sprawie sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy do tego okresu, na podstawie przepisu art. 50a obowiązującego od 1 stycznia 2007 r., można wliczyć okresy niezdolności do pracy z tytułu wypadku przy pracy, za które ubezpieczonemu zostały wypłacone: zasiłek chorobowy oraz świadczenie rehabilitacyjne przypadające w okresie trwania stosunku pracy (górniczej).

Stosownie do uprzednio obowiązującego art. 35, przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej uwzględnia się okresy pracy górniczej i pracy równorzędnej z pracą górniczą oraz okresy zaliczalne do pracy górniczej, będące okresami składkowymi lub nieskładkowymi w rozumieniu ustawy, z tym że okresy pracy górniczej i pracy równorzędnej z pracą górniczą uwzględnia się, jeżeli praca ta wykonywana była co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy. Z kolei w myśl art. 38 ustawy, za okresy zaliczalne do pracy górniczej uważa się okresy wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 4-8, ust. 2 pkt 2, 3, 5-8 oraz w art. 7 pkt 1-7, 9 i 12, z tym że przez zatrudnienie, o którym mowa w tych przepisach, uważa się pracę górniczą oraz pracę równorzędną z pracą górniczą określone w art. 36 ust. 1 lub

ust. 3, wykonywane co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy. Na gruncie tych przepisów nie było wątpliwości, że wszystkie wymienione w tym przepisie okresy - jako "zaliczalne do pracy górniczej" - nie były „okresami pracy górniczej” ani „okresami równorzędnymi z pracą górniczą” w rozumieniu art. 35. Nie były nimi więc przypadające od 15 listopada 1991 r. (zob. art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy) okresy pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wypłaconego na podstawie przepisów Kodeksu pracy, zasiłków z ubezpieczenia społecznego: chorobowego lub opiekuńczego, świadczenia rehabilitacyjnego (art. 7 pkt 1 pkt a-c). Odrębnie zostały potraktowane okresy niezdolności do pracy z tytułu wypadku przy pracy, wypadku w drodze do pracy lub z pracy albo z tytułu choroby zawodowej, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne - bezpośrednio poprzedzone pracą górniczą wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przypadające w czasie trwania stosunku pracy (art. 48 ust. 2 pkt 1). Mimo użycia w tym przepisie przez ustawodawcę zwrotu „zalicza się”, nie stanowiły one okresów zaliczalnych do pracy górniczej w rozumieniu art. 38. Choć w systematyce okresów składkowych i nieskładkowych zawartej w art. 6 i 7 okresy te mieszczą się w art. 7 pkt 1 pkt a-c, ale dla potrzeb ustalenia okresów pracy górniczej wynikających z art. 48 ust. 2 pkt 1 ustawy obwarowane zostały dodatkowym warunkiem – musiały być bezpośrednio poprzedzone pracą górniczą wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przypadające w czasie trwania stosunku pracy. W istocie stanowiły one okresy pracy górniczej o kwalifikowanym charakterze (praca pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy) i mieściły się w ogólnym pojęciu „okresy pracy górniczej”.

W myśl aktualnie obowiązującego art. 50b ustawy, przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej uwzględnia się okresy pracy górniczej i pracy równorzędnej z pracą górniczą, będące okresami składkowymi lub nieskładkowymi w rozumieniu ustawy, z tym że okresy pracy górniczej i pracy równorzędnej z pracą górniczą uwzględnia się, jeżeli praca ta wykonywana była co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy. Jak wskazano wyżej, obowiązujący do 31 grudnia 2006 r. art. 35 ustawy w stażu uprawniającym do emerytury górniczej wskazywał trzy okresy: okresy pracy górniczej, okresy pracy równorzędnej z pracą górniczą oraz okresy

zaliczane do pracy górniczej. Po jego uchyleniu, art. 50b wymienia jedynie okresy pracy górniczej oraz okresy pracy równorzędnej z pracą górniczą. Omawiana zmiana legislacyjna, przy zachowaniu dotychczasowego rozumienia pojęć „okresy pracy górniczej” i „okresy pracy równorzędnej z pracą górniczą”, w sposób wyraźny wskazuje na zaostrzenie wymagań prawa do emerytury górniczej na podstawie art. 50a, poprzez nieuwzględnianie w stażu emerytalnym dotychczasowych okresów uważanych za „okresy zaliczane do pracy górniczej”. Nie ma podstaw do przyjęcia, że od 1 stycznia 2007 r. te identycznie brzmiące terminy, których dotychczasowe rozumienie wynikało z zestawienia treści art. 35 i art. 38, zmieniły w sposób radykalny zakres pojęciowy, skoro aktualne przepisy nie wprowadziły ich nowej definicji legalnej. Jeśli zaś chodzi o definicje „pracy górniczej” i „pracy równorzędnej z pracą górniczą”, wynikające z uprzedniego art. 36 ust. 1 i 3 oraz aktualnego art. 50c ust. 1 i 2, to zawierają one wykaz prac określonych rodzajowo (w niektórych przypadkach z zastrzeżeniem dodatkowego warunku). Wskazują więc one wyłącznie na charakter pracy i tylko z tego punktu widzenia kwalifikują ją do „okresów pracy górniczej” i „okresów równorzędnych z pracą górniczą” w rozumieniu art. 50b. Tak jak nie wynikało z art. 36 ust. 1 i 3, że „okres zatrudnienia” w warunkach tam określonych, to także okres pobierania świadczeń z tytułu niezdolności do pracy w czasie trwania stosunku pracy, tak i obecnie nie wynika to z art. 50c ust. 1 i 2.

W konsekwencji, pojęcia „okresy pracy górniczej” i „okresy równorzędne z pracą górniczą” to zwroty zastane, których znaczenia należy poszukiwać w uprzednio obowiązujących przepisach, a z tych wynika, że do „zwykłych” okresów pracy górniczej nie zalicza się żadnych przypadających od 15 listopada 1991 r. okresów pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wypłaconego na podstawie przepisów Kodeksu pracy, zasiłków z ubezpieczenia społecznego: chorobowego lub opiekuńczego, świadczenia rehabilitacyjnego. Stanowiły one uprzednio okresy zaliczalne do pracy górniczej, z których aktualnie ustawodawca zrezygnował, tak jak i z innych okresów zaliczanych, np. czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim, działalności kombatanckiej, służby w policji, nauki w szkole wyższej. Natomiast w art. 50e (będącym co do zasady odpowiednikiem art. 48), w jego ust. 2 pkt 1, wskazano, że okresy niezdolności do pracy z tytułu wypadku przy

pracy albo z tytułu choroby zawodowej, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne - bezpośrednio poprzedzone pracą górniczą wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przypadające w czasie trwania stosunku pracy – są okresami „kwalifikowanej” pracy górniczej.

Ustawodawca w art. 50b – w odniesieniu do okresów pracy górniczej i okresów pracy równorzędnej z pracą górniczą - określił je jako „będące okresami składkowymi lub nieskładkowymi w rozumieniu ustawy”, co może budzić wątpliwości w sytuacji, kiedy wymienione okresy mogą być wyłącznie okresami składkowymi. Należy zwrócić uwagę, że identyczne sformułowanie zawarte było w art. 38 i w jego przypadku okres nieskładkowy odnosił się do okresów zaliczalnych do pracy górniczej w nim wymienionych (art. 7 pkt 1-7, 9 i 12). Aktualne wyeliminowanie okresów zaliczalnych do pracy górniczej (w rozumieniu art. 38) wymagało doprecyzowania treści art. 50b poprzez stwierdzenie, że chodzi w nim o okresy składkowe w rozumieniu ustawy, czego ustawodawca nie uczynił. Nie oznacza to jednak z przyczyn przedstawionych wyżej, że okresy pracy górniczej to także dawne okresy nieskładkowe – zaliczalne do pracy górniczej, wymienione w art. 7 pkt 1 pkt a-c.

Dodatkowy argument za przedstawionym stanowiskiem znaleźć można w treści art. 50e ust. 2 pkt 1. Zgodnie z nim, do okresów pracy górniczej, o której mowa w ust. 1, zalicza się także okresy niezdolności do pracy z tytułu wypadku przy pracy albo z tytułu choroby zawodowej, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne - bezpośrednio poprzedzone pracą górniczą wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przypadające w czasie trwania stosunku pracy. Gdyby w pojęciu okresów pracy górniczej mieściły się także wszystkie okresy niezdolności do pracy, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne, przepis ten miałby inne brzmienie – zawężające a nie rozszerzające. Ustawodawca użyłby zwrotu „zalicza się wyłącznie” zamiast użytego sformułowania „zalicza się także”. Tylko ten pierwszy zwrot oznaczałby ograniczenie okresów niezdolności do pracy, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne, do

tych związanych z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową uwarunkowanych uprzednią pracą górniczą wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.